



Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Oscar Fahl		OP SA 17–20	
Handledare		Antal ord: 11 898	
Oscar Larsson	Beteckning	Kurskod	
		1OP415	
DEN LILLA KUSTSTATEN OCH DEN KUSTNÄRA SJÖSTRIDEN EN TEORIKONSUMERANDE STUDIE OM DEN SVENSKA MARINEN OCH DESS FRAMTIDA ÅTERUPPBYGGNAD			
<u>ABSTRACT:</u>			
<p>Developing and maintaining maritime power is difficult, particularly for small coastal states. However, maritime power is not a concept that merely concerns larger states. This paper relies on theories regarding littoral warfare to analyse the state of current and future Swedish maritime power. This is done by evaluating existing platforms and capabilities as well as future procurements, following the increasing defence budget.</p> <p>The importance of the littorals from an economic and political standpoint has been increasing recently and is thought to be the area in which future naval conflict will unfold. Thus, naval combat envelops more than just ships, pointing to the need of a coastal navy that cooperates with land and air units towards a common goal. While this need might have been realized, it must also be materialized. In the case of the small coastal state with limited resources, this study aims to identify current challenges and priorities regarding units and capabilities to achieve an effective and functional maritime power.</p> <p>The findings of the thesis suggest that Sweden to a certain degree acts according to what theory recommends. Strengths include the possession of advanced surface warfare units and submarines as well as extensive mine warfare capabilities. However, weaknesses shine through in the form of limited, or even completely lacking, anti-air warfare and coastal artillery capabilities. Further, while Sweden is involved in several international cooperations, none of them constitute an actual alliance with binding responsibilities.</p>			
<u>Nyckelord:</u>			
Sverige, marinen, kustnära sjöstrid, den lilla kuststaten, maritim makt			

1. INLEDNING	4
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.2 FORSKNINGSÖVERSIKT	6
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	10
1.4 AVGRÄNSNINGAR	11
1.5 DISPOSITION	11
2. TEORI	12
2.1 VAL AV TEORI	12
2.2 MÅNGSIDIGHET	12
2.3 ANPASSNING TILL HEMMAMILJÖ	13
2.4 DEN LILLA KUSTSTATEN OCH DEN KUSTNÄRA SJÖSTRIDEN	14
2.5 VIKTIGA ENHETER	15
2.6 FASTA INSTALLATIONER	16
2.7 SAMARBETE	18
2.8 SAMMANSTÄLLNING AV TEORI	19
2.9 OPERATIONALISERING OCH ANALYSVERKTYG	20
3.1 FORSKNINGSDESIGN	21
3.2 DATAINSAMLING	22
3.3 MATERIALDISKUSSION	23
3.4 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	24
4. ANALYS	25
4.1 ENHETER	25
4.1.1 YTSTRIDSFARTYGG	25
4.1.2 UBÅTAR	27
4.1.3 MINOR	28
4.1.4 FASTA INSTALLATIONER	28
4.2 FÖRMÅGOR	29
4.2.1 LUFTFÖRSVAR	29
4.2.2 LÅNG RÄCKVIDD	30
4.2.3 LÄGGA OCH RÖJA MINOR	30
4.2.5 SAMARBETE	32
4.3 SAMMANSTÄLLNING ANALYS	33
5. AVSLUTNING	34
5.1 BESVARANDE AV FRÅGESTÄLLNING	34
5.2 DISKUSSION	34
5.2.1 RESULTAT	34

5.2.2 TEORI- OCH METODDISKUSSION.....	35
5.3 RELEVANS FÖR YRKESUTÖVNING.....	36
5.4 VIDARE FORSKNING	36
LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	37

1. Inledning

Sjömakt är inte ett enhetligt begrepp som låter sig mätas på ett enkelt sätt. Snarare är sjömakt ett relativt och kontextuellt begrepp som kan förstås på olika vis. Möjligheten att utöva sjömakt kan även för en stark stat bero på den aktuella situationen, miljön, motståndaren samt den försvarande statens kapacitet och förmågor att möta en till synes överlägsen sjömakt. Detta är viktigt då det påminner om att alla stater oavsett storlek utövar maritim makt. Det är inte ett koncept som endast kan tillskrivas de starkaste. Den maritima makten utgörs inte enbart av en stats militära sjögående förmågor, utan innefattar även landbaserade enheter, likväl civila kapaciteter såsom hamnar och handelssjöfart.¹ Geoffrey Till identifierar att mycket arbete har gjorts angående vad en stat kan göra med sin sjömakt när den väl anskaffat det. Vad som inte fått lika mycket uppmärksamhet är hur ett land går till väga för att utveckla denna makt till att börja med. Detta är inget som nödvändigtvis kommer naturligt, även fast geografiska och ekonomiska omständigheter dikterar behovet och den särskilda utformningen av den maritima styrkan. Därtill kan den förda politiken av länder i närheten ha en stor påverkan i sammanhanget, särskilt om den upplevs hotfull.² För Sverige tar detta sin form i ett mer offensivt agerande Ryssland, som således blir en faktor i utformningen av det svenska försvaret i framtiden.³

Utvecklings- och underhållskostnaden av en flotta är stor. Särskilt svårt blir det för länder som är mindre både vad gäller storlek och ekonomi. Det verkar inte heller som att ny teknologi kommer ändra på detta, snarare kan det vara ekonomiskt riskfyllt att ligga i framkant på detta område.⁴ Vad gäller utformningen av materiel och system för den maritima krigföringen är det ofta så att ett system som funkar väl i en typ av miljö är dåligt anpassad för en annan. Detta pekar mot betydelsen av flertalet olika mångsidiga enheter med förmåga att handskas med ett brett utbud av utmaningar, en balanserad flotta.⁵

Att en flotta är liten är inte nödvändigtvis ett problem i sig, då den ändå kan utgöra ett oproportionerligt hot för en större motpart.⁶ Maritim makt, eller sjömakt⁷ bör omfamna det

¹ Ian Speller, *Understanding naval warfare*, Second edition., Routledge/Taylor & Francis Group, London, 2019. s. 5-6.

² Geoffrey Till, *Seapower: A Guide for the Twenty-first Century* / Geoffrey Till. Fourth ed. 2018. Print, s. 418.

³ Michael Mulqueen, Deborah Sanders, and Ian Speller, *Small Navies: Strategy and Policy for Small Navies in War and Peace, Strategy and Policy for Small Navies in War and Peace* (Farnham, Surrey, UK: Farnham, Surrey, UK: Ashgate, 2014). s. 178-179.

⁴ Till, *Seapower: a guide for the twenty-first century*, s. 123.

⁵ Speller, *Understanding naval warfare*, s. 27-28.

⁶ Till, *Seapower: a guide for the twenty-first century*, s. 151.

⁷ Speller, *Understanding naval warfare*, s. 6.

bidrag som övriga vapengrenar kan ge flottor till sjöss, likväl som sjögående enheter kan vara med och påverka händelser i luften och på land.⁸ Landbaserade system såsom kustartilleri, missiler och flygplan kan i stor utsträckning påverka vad som pågår inom deras räckvidd och styrs ofta av armén eller flygvapnet.⁹

Det går inte att bara förhålla sig till havet för att förstå det medium inom vilket marinen verkar. Ofta påverkas enheter till sjöss av installationer på land. Den maritima domänen innefattar en mängd områden, och mest relevant för detta arbete, det kustnära området.¹⁰ Området, på engelska benämnt *the littorals*, innefattar ytor som angränsar skärgård och halvslutna hav.¹¹ Vidare refereras det till som det land- och sjöområde som kan utsättas för militär påverkan från respektive håll.¹² Följaktligen är det kustnära området intressant av flera anledningar, dels för att de flesta sjöslagen genom historien skett där,¹³ och dels för att Sveriges kust och Östersjön faller inom denna definition.¹⁴ Således påverkar det även utformningen av landets sjögående militära förmågor och andra kapaciteter relaterade till dem. Sammantaget tydliggörs relevansen av en undersökning av svenska enheter och förmågor genom teorier om den kustnära sjöstriden.

1.1 Problemformulering

Av ekonomiska skäl är den svenska flottan liten och kommer att förbli så sett till antal skepp och storleken på dem. Det är varken relevant eller realistiskt att sträva efter motsatsen. Således kommer svensk sjömaktt att gå ut på att hindra andra parter att påverka Sverige på särskilt vis, snarare än att utöva inflytande.¹⁵ Det kan antas att denna strategi bara kan bli mer relevant i framtiden, då betydelsen av kustområden ur exempelvis ekonomisk och politisk synpunkt ökat de senaste åren. Vidare är det troligt att eventuell framtida konventionell sjöstrid kommer att utspela sig i kustnära områden.¹⁶ När resurserna är begränsade är det mer kritiskt att de läggs på rätt saker och nyttjas på rätt sätt.¹⁷ Detta kan i sin tur leda till att den svagare sidan lyckas uppnå vad som för den bör vara det främsta målet, nämligen att förneka motståndarens sjökontroll genom att hindra motståndaren från att fritt nyttja havet militärt och för ekonomiska

⁸ Till, *Seapower: a guide for the twenty-first century*, s. 26.

⁹ Speller, *Understanding naval warfare*, s. 16.

¹⁰ Ibid, s. 15.

¹¹ Milan Vego, On Littoral Warfare. *Naval War College Review*. Vol. 68, No. 2, 2015. s. 30-68 s. 33.

¹² Till, *Seapower: a guide for the twenty-first century*, s. 101.

¹³ Speller, *Understanding naval warfare*, s. 15.

¹⁴ Vego, On Littoral Warfare, s. 33-34.

¹⁵ Mulqueen, et al., *Small navies: strategy and policy for small navies in war and peace*, s. 178-179.

¹⁶ Vego, On Littoral Warfare, s. 31.

¹⁷ Milan Vego, On Operational Art, *Scientific Review. Strategos*, 1(2), 2017, 15-39, s. 25.

syften.¹⁸ Men hur säkerställer en liten stat med begränsade resurser att de faktiskt nyttjas på rätt sätt för att stäva mot detta mål och vad är det rätta sättet att nyttja resurserna på?

1.2 Forskningsöversikt

I detta avsnitt redogörs inledningsvis för vikten av god resurshantering i marinen och dess betydelse för maritim makt. Vidare diskuteras hur marinen kan positionera sig i samhället för att stärka sin ekonomiska betydelse och således även säkra investeringar. Kort nämns även inköp av försvarsmateriel och betydelsen av allianser kopplat till ekonomin. Därefter diskuteras möjliga strukturer på den svenska marinen för att sedan dyka djupare i teorier som behandlar och lyfter fram viktiga beståndsdelar för ett framgångsrikt försvar i det kustnära området. Slutligen presenteras en sammanställning av forskningsöversikten.

Till uttrycker i sin bok att en avgörande faktor i upprätthållandet av sjömakt i det långa loppet, är att ha effektiv administration angående tillgängliga resurser och hur de ska investeras. Genomtänkt beslutsfattande är avgörande för flottor som är komplexa och sofistikerade organisationer.¹⁹ Att frammana de resurser som krävs för att skapa och upprätthålla en flotta är särskilt utmanande, oavsett ett lands storlek, eftersom kostnaden inte bara är kopplad till antal skepp en stat har råd att köpa. Snarare rör det omfattning av de åtaganden en flotta har, och det faktum att större länder ofta har fler och större uppgifter att lösa.²⁰ Investeringar i flottor har historiskt sett ofta varit beroende av dess redlighet och förmåga att hantera de resurser som redan givits dem. Att vara kompetent inom detta område kan således ha betydelse för den totala maritima makt en stat kan uppbåda. Resurshantering är inte bara en beståndsdel av sjömakt utan grundläggande för den typ av strategi en stat kan tillämpa.²¹

I Michael McDevitts artikel går det att läsa om resurshanteringens betydelse kopplat till den Sydkoreanska flottan som satsade stort på striden bortom kusten, vilket resulterade i att ubåtsjaktförmågan i det kustnära området försumrades. En Sydkoreansk korvett sänktes av en Nordkoreansk ubåt då det inte troddes vara möjligt att utföra ubåtsoperationer i så grunda vatten.²² På grund av den höga kostnaden kopplat till att bygga och upprätthålla en flotta är det viktigt att kunna presentera väl genomtänkta alternativ och strategier angående detta för

¹⁸ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 55.

¹⁹ Till, *Seapower: a guide for the twenty-first century*, s. 113.

²⁰ *Ibid*, s. 122-123.

²¹ *Ibid*, s. 125-126.

²² Mulqueen, et al., *Small navies: strategy and policy for small navies in war and peace*, s. 85.

beslutsfattare. Flera varierande faktorer behöver vägas in, såsom upplevda yttre hot, tillgängliga resurser och den egna statens ambitioner.²³ Problemet med ändliga resurser är något som alla flottor ställs inför men mindre flottor påverkas särskilt. Olika former av lösningar på den lilla storleken har innefattat exempelvis internationella samarbeten, specialisering och nischade förmågor. Vissa förmågor har även övergivits helt då de inte framstått som avgörande.²⁴

Michael Mulqueen och Terry Warburton framhäver att flera av världens flottor numera utsätts för nedskärningar till följd av osäkra tider för ekonomin. För att fortsatt vara relevanta i ögonen på befolkningen och således undvika ytterligare nedskärningar föreslås att mindre flottor ska sträva efter att vara en del i den ekonomiska tillväxten. Exempelvis kan detta ske genom att understödja verksamheter inom vetenskapen och industrier men även i övriga samhällliga tillställningar. Små flottor är särskilt känsliga för nedskärningar. Genom att etablera sig som en mer betydelsefull aktör i ekonomin, kan dessa risker undvikas likväl som konsekvenser för den nationella säkerheten som naturligt följer nedskärningarna.²⁵

Besparingar kan möjligen ske genom med andra länder gemensamma inköp av försvarsmateriel. Sådana projekt har dock funnits svåra och eventuella besparingar behöver vägas emot hur bra produkten i slutändan blir, där anpassningen riskerar bli lidande.²⁶ Fortsättningsvis kan besparingar ske genom inköp av färdiga produkter i förhållande till inhemsk utveckling. Tidsplanen har visat sig lättare att spricka i projekt med egenutveckling jämfört med projekt kopplat till inköp av färdiga produkter. Förseningar kan ge problem med produktens fortsatta relevans samt försvarsförmågan som helhet.²⁷

Samarbeten i andra former såsom engagemang i allianser och i det här fallet NATO, har visat sig kunna ha positiva effekter på ekonomin. I en artikel där förhållandet mellan resurser som spenderas på försvar och ekonomisk tillväxt, finner man att en gemensam säkerhetsstrategi gynnar trygghet och välfärd, vilket har en positiv effekt på tillväxt. Att höja standarden på ett lands försvar kan förbättra de ekonomiska omständigheterna.²⁸

²³ Mulqueen, et al., *Small navies: strategy and policy for small navies in war and peace*, s. 93.

²⁴ Ibid, s. 8.

²⁵ Ibid, s. 64-65.

²⁶ Kannianen, Vesa & Lehtonen, Juha-Matti, Cooperative Procurement in Building National Defence: Why Are There So Few?, *Defence and Peace Economics*, 31:2, 2020, 201-219, s. 215-216.

²⁷ Berg, Helene; Ofstad Presterud, Ane & Morten Øhrn, Military Off the Shelf Procurements: A Norwegian Case Study, *Defence and Peace Economics*, 30:1, 2019, 98-110, s. 107.

²⁸ Callado-Muñoz, Francisco J.; Hromcová, Jana & Utrero-González, Natalia, Defence Spending, Institutional Environment and Economic Growth: Case of NATO, *Defence and Peace Economics*, 30:5, 2019, 525-548, s. 541-542.

Utan att diskutera olika plattformar går Niklas Granholm in på olika strukturer som den svenska flottan skulle kunna anta, med hänsyn till storlek, uppgifter och kostnaden för att upprätthålla dessa. Tre alternativ presenteras. Det första bibehåller strukturen av den nuvarande svenska flottan. Det andra alternativet förespråkar en mindre flotta, som enbart fokuserar på uppgifter i hemmavatten. Det som talar för detta alternativ är fokuset på svåra konflikter på hemmaplan. Centralt för konceptet är fokus på patrullbåtar som kan nyttja skärgården till sin fördel, men även vapen såsom robotar/missiler och minor. Kombinerat med smygteknik stävar dessa beståndsdelar mot framgångsrik ytstrid. Konceptet ger upphov till expertis och det blir lättare att kommunicera behov av specifika plattformar och system. Konceptet gynnar en eventuell integrering med amfibiestridskrafterna. Detta är det billigaste alternativet, men har flera nackdelar. Troligen blir man tvungen att utesluta ubåtar ur ekvationen samt reducera förmågan till minröjning. Vidare finns inte utrymme för uppgiftslösande bortom hemmavatten. Det tredje alternativet åtgärder brister i den nuvarande utformningen av flottan, som relateras till dålig uthållighet, liten numerär och dålig förmåga att hantera oförutsedda händelser. Detta alternativ fokuserar även på förbättring inom bidragande till operationer bortom hemmavatten och förmåga att understödja det civila samhället mer. I frågan om finansiering, skulle den kunna effektiviseras genom en blandning av mer och mindre avancerade plattformar, där anskaffningen också sköts mer effektivt och inte bara direkt genom inhemska alternativ. Plattformars exakta specifikationer kräver mer analys. Slutligen har denna typ av struktur bättre förutsättningar att lösa flera olika uppgifter och således tydligare gå i linje med landets intressen.²⁹

Milan Vego menar i sin aktuella artikel att den kustnära sjöstriden särskiljer sig från striden på öppet hav beroende på miljön som innefattar korta avstånd, skärgård och grunt vatten. Vidare är det kustnära området inte en isolerad arena, utan inbegriper en stor bredd av olika styrkor, där enheter och förmågor från andra vapengrenar kan komma att spela en roll.³⁰ Att ha en styrka som är skraddarsydd för att verka i det kustnära området är möjligen den mest vitala förutsättningen för framgång i den kustnära sjöstriden.³¹ Detta stärks av Jacob Børresen som i sin äldre men fortsatt relevanta artikel efterfrågar en specifik utformning av kuststatens marin snarare än att eftersträva utformningen av större länders dito, eftersom miljön som den ska

²⁹ Mulqueen, et al., *Small navies: strategy and policy for small navies in war and peace*, s. 180-184.

³⁰ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 41.

³¹ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 63.

verka i skiljer sig och uppgifterna är andra.³² Børresen trycker fortsättningsvis på bevarandet av blandade förmågor då det stärker politisk självständighet, likväl blir även den egna vetenskapen om vilken hjälp som behövs samt förmågan att bedöma densamma bättre.³³

Fortsättningsvis menar Vego att viktiga enheter i den kustnära sjöstriden utgörs av landbaserat flyg, ubåtar med luftoberoende framdrivningssystem, mångsidiga korvetter, mindre snabba båtar, artilleri med både sjömålsrobotar och traditionella kanoner och avancerade minor.³⁴ Andra relevanta enheter utgörs av minröjare, helikoptrar, olika obemannade farkoster.³⁵ Även Børresen trycker på att kuststaten behöver en marin som kan både lägga och röja minor, slåss mot ubåtar, ytstridsfartyg och flygplan. Även om denna förmåga finns, går det inte att förvänta sig att kuststaten på egen hand kan stå emot en starkare motståndare, vilket indikerar behovet av samarbete.³⁶ Den kustnära sjöstriden ställer höga krav på samarbete både mellan vapengrenar och internationellt. Ingen beståndsdel kan nå sin potential utan att detta efterlevs. Samarbetet leder även till att de olika beståndsdelarna väger upp varandras styrkor och svagheter.³⁷ För att bli starkare än de enskilda beståndsdelarna och uppnå synergieffekter behöver marinen vara balanserad, vilket är motsatsen till att anta en funktionsspecifik utformning där viktiga beståndsdelar går förlorade.³⁸ För att uppnå balans är det viktigt att ha en blandning av fasta, semi-mobila och mobila beståndsdelar. Fasta installationer är en tröskel som en eventuell motståndare behöver förhålla sig till på ett eller annat vis. Detta gynnar försvararen som sedan kan koncentrera sina rörliga enheter där de behövs.³⁹ Kustartilleriet och fasta installationer är mycket viktiga beståndsdelar i försvaret av kusten även fast de har blivit mer sårbara mot moderna vapen. Här är det även önskvärt med en blandning av både sjömålsrobotar och klassiska kanoner, eftersom projektilerna från kanoner är svårare att stoppa.⁴⁰ Shang-su Wu har i sin artikel stort fokus på fasta installationer i en mer modern tappning som är starka både avseende försvar och offensiv. Wu menar att de utgör ett bra alternativ för relativt svagare stater att utöka försvaret i sitt närområde tillsammans med övriga rörliga enheter. Det finns ett begränsat antal typer av vapen med möjlighet att förstöra denna

³² Jacob Børresen, "The Seapower of the Coastal State", *Journal of Strategic Studies*, vol. 17 no. 1, 1994, 148–175. s. 174.

³³ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 160.

³⁴ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 32.

³⁵ *Ibid*, s. 47.

³⁶ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 157.

³⁷ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 48.

³⁸ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 158.

³⁹ *Ibid*, s. 160-161.

⁴⁰ *Ibid*, s. 163-164.

typ av fast installation. Vidare är sätten som dessa vapen kan levereras på också begränsade. Således har den fasta installationen hög överlevnadsförmåga i förhållande till rörliga enheter och utgör därför ett annat typ av hot för en anfallare. Som en följd stärks statens avskräckning. I kombination med mobila plattformar utgör detta ett tillvägagångssätt för kuststater att hantera konflikter på flera nivåer och är ett bra alternativ för att handskas med upplevda yttre hot.⁴¹

Forskningsöversikten synliggör de svårigheter som är kopplade till resurshandling inom flottor och de konsekvenser som kan uppstå när den inte sköts ordentligt. Forskningsöversikten pekar också på ett växande behov för flottor att anta en tydligare roll i ekonomin och samhället i stort för att förbli relevanta och således även säkra sin egen försörjning. Det är även tydligt att samarbeten i olika former har stor betydelse i denna kontext. Det sker även en diskussion kring olika former den svenska flottan skulle kunna anta. Gemensamt för denna del i forskningsöversikten är presentationen av olika svårigheter. Lika tydligt är inte vilka de bästa lösningarna är. Slutligen redogörs för teorier som diskuterar vitala beståndsdelar i den kustnära sjöstriden vilka senare kommer utgöra grunden i den här studien som utgår ifrån teorier om den kustnära sjöstriden för att analysera fallet Sverige och söka de rätta prioriteringarna i syfte att bygga ett kapabelt och trovärdigt försvar framgent.

1.3 Syfte och frågeställning

Att Försvarsmakten ställs inför problem med tillväxt är en sällsynt förekomst. Detta sker nu som en följd av ett försämrat säkerhetspolitiskt läge i Europa. Ett skyndsamt arbete för att återta tidigare förlorade förmågor inom samtliga vapengrenar har nu påbörjats.⁴² Återigen är ett eventuellt väpnat angrepp på landet dimensionerande för hur Försvarsmakten utformas.⁴³ Min uppsats ska med hjälp av ett analytiskt ramverk redogöra för de centrala förmågor och kapaciteter som krävs för att bygga en kapabel och trovärdig marin för den lilla kuststaten. Det analytiska ramverket används för att utvärdera uppbyggnaden av den svenska marinen efter dessa faktorer samt den tillväxt som Försvarsmakten står inför och vad som prioriteras med nytillskottet av resurser. Det är alltid viktigt att hushålla med sina resurser och prioritera rätt saker i en organisation för att vara effektiv. Särskilt viktigt är det när budgeten är stram. Sådant

⁴¹ Wu, Shang-Su. The modern naval fortress: An additional sea denial option for coastal states. *Defence Studies*. Vol. 18, No.1, 2018. s. 76-94. s. 91.

⁴² Regeringskansliet, Värnkraft: inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021-2025, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, Stockholm, 2019. s. 142.

⁴³ Värnkraft s. 139.

är fallet vad det gäller Sverige. Lärdomar kring vilka de rätta prioriteringarna är för den lilla kuststaten kan vara till gagn för återuppbyggnaden av det svenska försvaret och andra länder med liknande utmaningar, vars ambitioner avseende sjömakt framförallt är defensiva i sin natur med fokus på att verka avskräckande för en potentiell anfallare.

Frågeställningen lyder således:

Vad kännetecknar den lilla kuststatens marina förmågor och hur väl uppfyller Sverige de rådande teorierna om en effektiv och funktionell sjömakt?

1.4 Avgränsningar

Denna studie avser analysera Sveriges marina förmågor i förhållande till teorier om den kustnära sjöstriden. Det innebär att specifika delar av andra vapengrenar även kommer analyseras även om arbetets omfattning är begränsande i detta avseende. Det är inte heller möjligt att göra en analys på samtliga enheter som ingår i marinen och skulle kunna vara bidragande i förhållande till teorin. Där har en prioritering skett för att analysera de beståndsdelar som är mest centrala. Vidare har liknande prioritering skett i analysen för att bedöma framtida enheter och förmågor. Hur detta ska ske blir tydligt i den kommande operationaliseringen.

1.5 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i fem kapitel. I kapitel *ett* bildas en uppfattning om maritim makt och dess form för den lilla kuststaten. Sverige presenteras som exempel och ett problem utkristalliserar. Forskningsöversikten belyser flera områden med koppling till maritim makt och konkretiserar viktiga beståndsdelar i den kustnära sjöstriden. Slutligen presenteras syfte och frågeställning. Kapitel *två* innefattar använd teori som tydliggör centrala beståndsdelar för en effektiv och funktionell sjömakt för den lilla kuststaten. Sedermera sker en operationalisering av dessa. I kapitel *tre* framgår uppsatsens metod och en diskussion kring den samt etik och material. I kapitel *fyra* sker analysen av materialet vilket ligger till grund för kapitel *fem*. Där besvaras frågeställningen med efterföljande diskussioner om resultat, teori och metod. Slutligen framhävs studiens yrkesrelevans och förslag på vidare forskning.

2. Teori

Kapitlet beskriver inledningsvis i generella termer vad som kännetecknar effektiv utformning av en flotta, för att därefter mer ingående beskriva hur och varför denna till viss del skiljer sig i det kustnära området gentemot ute på stora hav. Därefter identifieras vitala beståndsdelar för den lilla kuststaten och dess utformning av i sin flotta. Slutligen mynnar kapitlet ut i en sammanställning som även leder till en operationalisering och en presentation av analysverktyget.

2.1 Val av teori

Arbetets teori utgörs av en sammanvävd uppfattning om vad som utgör kritiska beståndsdelar i den kustnära sjöstriden för den lilla kuststaten. Detta är relevant eftersom det belyser problem och lösningar för den lilla kuststaten, där Sverige är ett exempel. Sverige är även fallet i studien på vilket teorin appliceras genom operationaliseringen och skapandet av ett analysverktyg. Detta för att få en bild av landets nuvarande bestånd, samt framtida prioriteringar.

2.2 Mångsidighet

Att sträva efter att vara mångsidig i sina förmågor inom en flotta skulle kunna ge intrycket av att den är medioker överlag och att det istället hade varit mer fördelaktigt att vara bäst inom specifika arenor. En flotta med mångsidiga förmågor har dock bättre förutsättningar att handskas med oförutsedda händelser, där den specialiserade motparten i flera fall kan bli irrelevant.⁴⁴ Fortsättningsvis har den mångsidiga flottan bättre möjlighet att vara del av internationella samarbeten. Att vara balanserad på detta vis ger upphov till mer effektivitet inom alla de uppgifter som ska lösas. Vidare är förmågan att verka inom ett så brett spektrum som möjligt en av de viktigaste beståndsdelarna för en flottas effektivitet.⁴⁵ Det är kontraproduktivt för kuststaten att bygga upp en flotta som blir så dyr att det går ut över andra försvarsgrenar då fienden kan hitta vägar runt flottan och etablera sig inne i landet istället. Detta antyder behovet av att ha ett balanserat försvar överlag för att vara en trovärdig motståndare och detta är mycket viktigt för statens nivå av avskräckning.⁴⁶

⁴⁴ Till. *Seapower: a guide for the twenty-first century*, s. 153.

⁴⁵ *Ibid*, s. 153-154.

⁴⁶ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 158.

Det finns således behov av att upprätthålla mångsidighet och balans i utformningen av flottan istället för att söka specialisering. En alltför snäv specialisering riskerar att synergieffekter går förlorade, likväl kan det innebära en beroendeställning och förlitan på annan part att kompensera för egna begränsningar. Vidare kan avsaknad av balans leda till okunskap angående behovet av utomstående hjälp samt värdering av densamma. En balanserad flotta uppnås genom en blandning av fasta, semi-mobila och mobila enheter. Slutligen kan sann kompetens inom specifika områden bara uppstå till följd av eget utövande och tillsammans med andra, som fortsättningsvis även har betydelse för förtroende.⁴⁷ Dilemmat angående självständighet kontra säkerhet genom samarbete är något som även Johnson et al. berör. Författarna landar dock i att militära samarbeten har stor betydelse för hur effektiv avskräckning är, särskilt för stater som är svaga i förhållande till parten som utgör ett hot för dem.⁴⁸

2.3 Anpassning till hemmiljö

Flera olika faktorer är relevanta för att en kustflotta ska kunna utgöra ett politiskt maktinstrument. Kustflottan ska inte stöpas i formen av en större flotta, utan snarare anpassas efter miljön i vilken den ska verka. Skillnader förekommer dock mellan olika kustflottor. Fortsättningsvis blir kustflottan bidragande till politisk stabilitet, eftersom den är defensiv och utgör inte ett faktiskt hot mot någon som inte träder in i dess område.⁴⁹ Även Steven Paget framhåller att mindre flottor inte ska söka efterlikna sina större motparter. Viktigast är att de anpassas efter nationens kravställningar och utformas på sådant vis att flottan klarar av att lösa de uppgifter som ställs på den.⁵⁰ Detta rimmar även väl med Vegos avslutande ord om förutsättningar för framgång i kustnära sjöstrid, som menar att den viktigaste beståndsdelens möjligen är att ha en styrka som är specifikt framtagen för att verka i just den miljön, även om framgång såklart också ställer krav på hur denna styrka organiseras.⁵¹

⁴⁷ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 158ff.

⁴⁸ Johnson, Jesse C. Leeds, Ashley Brett. Wu, Ahra. Capability, Credibility, and Extended General Deterrence, *International Interactions*, 41:2, 309-336, s. 333.

⁴⁹ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 174.

⁵⁰ Steven Paget (2016) The 'best small nation navy in the world'? The twenty-first century Royal New Zealand Navy, *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs*, 8:3, 230-256. S 250.

⁵¹ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 63.

2.4 Den lilla kuststaten och den kustnära sjöstriden

Den kustnära sjöstriden ställer högre krav på mångsidighet än striden som sker ute på de stora haven. Kustnära områden har miljöer som kan gynna den till synes svagare och försvarande parten. Kustflottor bör alltså se olika ut exempelvis beroende på landets geografiska och ekonomiska förutsättningar.⁵² Även Vego understryker skillnaderna mellan kustnära sjöstrid gentemot den som sker på det öppna havet, vilka grundar sig i den komplexa miljö som kusten ger upphov till.⁵³ Vissa faktorer är dock grundläggande i det kustnära området, såsom tillgång till särskilda skepp och vapensystem.⁵⁴ Detta stärks av Vego, som menar att grundläggande förutsättningar för framgång i kustnära sjöstrid baseras på välanpassade och mångsidiga enheter, vapen och sensorer. Vego tillägger även att särskild tillsyn krävs på teori, doktrin, samarbete och befälsstruktur.⁵⁵

I jämförelse med strid på öppet hav går allt snabbare i den kustnära miljön på grund av de kortare avstånden samt enheters och vapensystems höga hastigheter. Striden blir högintensiv med frekventa kontakter parter emellan. På grund av slagkraftiga moderna vapen blir sammandrabbningar sannolikt avgörande. Konsumtion av bränsle och ammunition blir hög, varför stora krav ställs på upprätthållande av fungerande logistik för att nå framgång.⁵⁶

Vidare går det inte nog att understryka vikten av att ha kontroll över luftrummet i den kustnära striden för att nå framgång. Här innebär de korta avstånden att hotet som flygplan utgör mot fartyg är långt större än ute på havet bortom kusten. Detta hot kan omöjliggöra basering av större ytstridsenheter i det kustnära området om kontrollen av luftrummet inte kan bestridas.⁵⁷

Vad kuststaten kan åstadkomma beror på vilken fiende den möter. Är motståndaren likvärdig i styrka kan kuststaten troligen möta hotet längre ut från kusten. Är motståndaren däremot förhållandevis starkare kan kuststaten normalt bara ha en försvarande ställning i kustnära vatten.⁵⁸

⁵² Tim Sloth Joergensen, 'U.S. Navy Operations in Littoral Waters: 2000 and Beyond' (1998) 51 *Naval War College Review* 21, s. 21. Wu, Shang-Su. The modern naval fortress: An additional sea denial option for coastal states. *Defence Studies*. Vol. 18, No.1, 2018. s. 76-94. s. 79.

⁵³ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 30.

⁵⁴ Joergensen, 'U.S. Navy operations in Littoral Waters: 2000 and Beyond', s. 21.

⁵⁵ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 45.

⁵⁶ *Ibid*, s. 43-44.

⁵⁷ *Ibid*, s. 49.

⁵⁸ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 149.

Tre faktorer är relevanta för att utreda varför kuststaten kan bli oproportionerligt stark i sitt försvar. Kuststaten har fördel genom att den verkar i sitt lokala område och bör vara välutrustad och vältränad att hantera detta. Om denna fördel stöds genom fasta installationer på land och landbaserat stridsflyg förändras balansen mellan offensiv och defensiv som vanligen gäller på det öppna havet. Defensiven är relativt starkare än offensiven i kustnära vatten, varför det inte heller spelar lika stor roll vem som skjuter först. Vidare har kuststatens marin fördelen att alltid vara förhållandevis nära sina baser. Detta innebär att dess enheter inte kräver så stor uthållighet i form av räckvidd och ammunition vilket även är positivt ur ekonomisk synpunkt. Slutligen bör marinen hos kuststaten att ha ett tätare samarbete med armén och flygvapnet.⁵⁹

2.5 Viktiga enheter

Framsteg i vapenutvecklingen har gynnat mindre fartyg som följaktligen utgör ett verkligare hot mot större enheter. Förutom teknologiska framsteg utgörs de små flottornas ökade relevans till de större motparternas tillbakagång och de territoriella rättigheter som implementerats till fördel för kuststater.⁶⁰ Kuststater som har moderna ubåtar utgör ett verkligt hot både nära kusten och ute på öppet hav.⁶¹ Fartyg som är optimerade för den kustnära sjöstriden kännetecknas av liten storlek och djupgående, hög fart men begränsad räckvidd och uthållighet. Detta är egenskaper hos exempelvis lätta fregatter och mångsidiga korvetter, som är väl anpassade för de omständigheter som den kustnära sjöstriden erbjuder. Sådana enheter är billigare än större fartyg, som i en sådan här miljö ändå skulle ha problem att verka effektivt och utsättas för stora risker. Mindre enheter är dock känsliga mot luftanfall och andra större fartyg. För att uppnå god rörlighet och överlevnadsförmåga är det därför viktigt med snabba fartyg.⁶²

Det finns faktorer som är grundläggande i utformandet av kustflottor.⁶³ En god sammansättning av enheter för den lilla kuststaten bör bestå av ubåtar, mångsidiga korvetter, olika typer av amfibiska farkoster och mindre, snabba fartyg. Även förmåga att lägga och röja minor, olika typer av obemannade farkoster, landbaserade/fasta installationer och specialstyrkor. Med understöd av landbaserat flyg och armén bör den lilla staten fokusera på att försöka förneka motståndaren att nyttja havet.⁶⁴ Det är viktigt att kunna strida mot fiendeubåtar, likväl som att

⁵⁹ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 150-151.

⁶⁰ Ibid, s. 148-149.

⁶¹ Ibid, s. 150.

⁶² Vego, *On Littoral Warfare*, s. 45-46.

⁶³ Joergensen, 'U.S. Navy operations in Littoral Waters: 2000 and Beyond', s. 21.

⁶⁴ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 47., Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 157.

ha egna ubåtar vilka kan agera mer offensivt och ta striden till fienden. Fortsättningsvis är god förmåga inom minkrig relevant, att kunna lägga minor både defensivt och offensivt, antingen i anti-invasionssyfte eller för att skydda flanker. Lika viktigt är att ha god minröjningsförmåga. Slutligen bör kustflottans fartyg ha viss luftförsvarsförmåga samt kunna koordinera den med andra enheter inom samma område.⁶⁵

Små ubåtars vapensystem har förbättrats tillsammans med uthålligheten på senare tid. Flera av de svagheter som drabbar mindre ubåtar, såsom låg fart och dålig uthållighet under vatten kan motverkas genom *luftberoende framdrivningssystem*. *Minor* kan vara mycket effektiva, billiga och ha stor påverkan. Enkla typer av minor är bottenliggande, eller fastkedjade i botten flytandes i vattenvolymen som utlöses magnetiskt, akustiskt eller genom tryck. På senare tid har minorna blivit mer avancerade och kan programmeras för att reagera på olika ljudsignaturer från särskilda fartyg. Att röja minor är tidsödande arbete som kräver välutbildad personal och avancerad utrustning. *Slagkraftiga och små, men snabba fartyg*, ofta byggda enbart för ytstrid men vissa kan även hantera ubåtsjakt och minkrig. Dessa fartyg bär ofta samma typ av vapen som större fregatter och jagare och kan således konkurrera i styrka. De är snabba, med avancerad smygteknik. De är dock svaga med hänsyn till deras lilla storlek och begränsade luftförsvarsförmåga. Ytterligare viktiga enheter utgörs av *kustartilleri*. Detta består av landbaserad *sjömålsrobot och kanoner, både mot sjö- och luftmål*. Kustartilleriet är viktigt eftersom det innebär ett helt annat hot för anfallaren, som nu också behöver lokalisera detta utöver försvararens mobila enheter.⁶⁶ Den långräckviddiga sjömålsroboten utgör ett av de största hoten mot stora ytstridsfartyg och handelssjöfart. De mest avancerade varianterna kan användas både mot fartyg samt mål på land och kan avfyras av olika typer av fartyg, flygplan likväl som markenheter.⁶⁷ Emedan systemen på egen hand visserligen är starka, är det först i en väl genomförd integrering som dessa tillsammans kan göra en värdig motståndare av en kustflotta.⁶⁸

2.6 Fasta installationer

Kustartilleri har använts i generationer och bidrar fortsatt till ett bra kustförsvar, men används allt mindre. En stor fördel för försvararen som nyttjar kustartilleri, är att anfallaren utöver de

⁶⁵ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 165.

⁶⁶ Joergensen, 'U.S. Navy operations in Littoral Waters: 2000 and Beyond', s. 21-24.

⁶⁷ Vego, *On Littoral Warfare*, s. 32.

⁶⁸ Joergensen, 'U.S. Navy operations in Littoral Waters: 2000 and Beyond', s. 24.

mobila enheterna även behöver lokalisera artilleriet iland och utgör således ett annat typ av hot.⁶⁹ *De fasta installationerna* innebär en tröskel som anfallaren behöver förhålla sig till och kan ha en kanaliseringseffekt till fördel för den försvarande parten. Anfallaren tvingas gå genom tuff terräng eller till områden som är lättare att försvara. De semi-mobila och mobila enheterna kan sedan koncentreras där de behövs.⁷⁰

Medan de fasta installationerna inte kan ersätta mobila plattformar, har de sannolikt en bättre överlevnadsförmåga och utgör i kombination med övriga alternativ ett sätt för en kuststat att handskas med konflikter på låg och hög nivå. De fasta installationerna försvårar en motståndares planer om anfall på kuststaten, varför nivån av kuststatens avskräckning stärks.⁷¹ Även Børresen lyfter fram fasta installationer och menar att en balanserad flotta uppnås genom en blandning av fasta, semi-mobila och mobila beståndsdelar.⁷²

För kuststaten är det sällan ett bra val att försöka slå tillbaka en starkare motståndare med samma medel som den senare anfaller med. Det ställer höga krav på materiella och personella resurser. Genom att använda vapensystem med lång räckvidd kan kuststaten ändå lyckas förneka motståndaren tillgång till havet i sitt närområde. Medan det finns en rad mobila plattformar att välja mellan för att bära dessa vapen, så står fasta installationer ut ur mängden på flera sätt. Dels är deras kapacitet större, men de ger även bättre förutsättningar för skydd och reparationer. Tillsammans med de mobila plattformarna utgör de fasta installationerna ett flexibelt försvar. Eftersom de fasta installationerna har en bättre överlevnadsförmåga förändras dynamiken mellan kuststaten och den starkare motståndaren. En situation kan uppstå där den starkare parten förnekas en snabb vinst.⁷³

Om det satsas stort på missiler i de fasta installationerna såväl som i övriga enheter, ställs höga ekonomiska krav på att utveckla missilerna för att fortsättningsvis kunna undvika effektiva motåtgärder. Detta är varför det även kan vara en god idé att satsa på *klassiska kanoner*, eftersom projektilerna ifrån dem är svåra att stoppa. Kustartilleriet och fasta installationer är oundgängliga i försvaret mot sjöburna invasioner och kommer fortsättningsvis att spela en viktig

⁶⁹ Ibid, s. 23-24.

⁷⁰ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 161.

⁷¹ Wu, The modern naval fortress: An additional sea denial option for coastal states, s. 91.

⁷² Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 160.

⁷³ Wu, The modern naval fortress: An additional sea denial option for coastal states, s. 81-84.

roll tillsammans med mobila enheter. Viktigt är dock att de fasta installationerna får följa med i den teknologiska utvecklingen.⁷⁴

2.7 Samarbete

Kustflottor har starka och svaga sidor. God kunskap om närområdet och lika slagkraftiga vapen som en större motståndare är en farlig kombination. Synergieffekter som uppnås genom koordinerade operationer, är troligen den viktigaste aspekten hos kustflottor, men det ställer krav på välutbildad personal och väldefinierade planer. Svagheter hos kustflottan utgörs av *luftförsvar* som kräver tätt samarbete med flygvapnet, samt att de mindre sjögående enheterna är svaga mot luftenfall och har begränsad uthållighet.⁷⁵ Denna svaghet är möjligen något som kan lindras genom fasta installationer, då de med sina system kan skapa viss "air denial".⁷⁶ Vego pratar också om, utöver vikten av välutvecklad teori, kravet på tätt *samarbete* mellan vapenslag för att nå framgång i den kustnära sjöstriden. Likväl är samarbete med andra nationer viktigt.⁷⁷ Detta krav på samarbete är djupt rotat i sammanhanget. Efterlevs inte dessa krav kan ingen del i nutida sammanhang nå sin fulla potential. På detta vis kompletterar även de olika grenarna sina styrkor och svagheter.⁷⁸ När kuststaten möter en starkare motståndare är det inte troligt att den på egen hand kan skydda handelssjöfart och motstå ett amfibieanfall. Vid sådana omständigheter är det nödvändigt med hjälp från allierade. Detta ställer krav på att kuststatens flotta är tränad för samarbete med andra stater och ges utrustningen som krävs för detta.⁷⁹ Fortsättningsvis är samarbete viktigt för att kuststatens flotta ska kunna visa sina kvaliteter, förmågor och jämföra sig med andra, vilket är ett led i att uppnå avskräckning. Det bidrar även till internationellt nätverkande som kan ha positiva effekter på utvecklingen teori och teknologi.⁸⁰

⁷⁴ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 163-164.

⁷⁵ Joergensen, 'U.S. Navy operations in Littoral Waters: 2000 and Beyond', s. 26.

⁷⁶ Wu, The modern naval fortress: An additional sea denial option for coastal states, s. 88.

⁷⁷ Vego, On Littoral Warfare, s. 30.

⁷⁸ Ibid, s. 48.

⁷⁹ Børresen, "The Seapower of the Coastal State", s. 157.

⁸⁰ Ibid, s. 171.

2.8 Sammanställning av teori

I teorin och från de refererade teoretikerna går det att finna flera gemensamma nämnare angående den kustnära sjöstriden och vilka enheter likväl förmågor de tycker är viktiga. I utformandet av en styrka bör den inte specialiseras i stor utsträckning, utan snarare söka balans mellan system, men även i det större perspektivet, mellan vapengrenar.

Fortsättningsvis bör styrkan anpassas efter miljön som den huvudsakligen ska verka i, vilket gör att skillnader kommer finnas mellan olika kustflottor. Vissa faktorer är dock grundläggande i sammanhanget, med bemärkelse på särskilda enheter och system. Kontroll över luftrummet lyfts även fram som avgörande för hur ens enheter kan uppträda. Slutligen framhävs betydelsen av samarbete för att nå sin fulla potential, både mellan vapengrenar och mellan länder. Flera enheter, system och förmågor lyfts fram som centrala och de listas nedan.

Tabell 1: Centrala beståndsdelar

Enheter	System	Förmågor
Ytfartyg <ul style="list-style-type: none"> - Små - Snabba - Mångsidiga - Slagkraftiga 	Minor <ul style="list-style-type: none"> - Avancerade - Programmerbara - Enkla 	Luftförsvar
Ubåtar <ul style="list-style-type: none"> - Små - Uthålliga - Slagkraftiga 	Robot	Lång räckvidd <ul style="list-style-type: none"> - Vapen
Minröjningsfartyg	Kanoner	Samarbete <ul style="list-style-type: none"> - Vapengrenar - Nationer
Flygplan	Fasta, semi-mobila, mobila	Hög fart <ul style="list-style-type: none"> - Fartyg

2.9 Operationalisering och analysverktyg

Tabell 2: Analysverktyg

Dimensioner	Analysobjekt	Operationella indikatorer
Enheter	Ytstridsfartyg	Är ytstridsfartygen mångsidiga och snabba?
	Ubåtar	Är ubåtarna uthålliga och slagkraftiga?
	Minor	Vilka typer av minor finns? Enkla, avancerade?
	Fasta installationer	Vilka typer av fasta installationer finns?
Förmågor	Luftförsvar	Vilka luftförsvarsförmågor finns?
	Lång räckvidd(vapen)	Har vapensystem på land god räckvidd?
	Lägga, röja minor	Kan minor läggas offensivt och defensivt?
	Samarbete	Finns samarbete mellan vapengrenar och internationellt?

3. Metod

Nedan motiveras studiens forskningsdesign. Kapitlet innehåller även diskussioner datainsamling och material. Slutligen presenteras tankar om forskningsetiska överväganden.

3.1 Forskningsdesign

Ett av de större besluten författaren tar i arbetet med studien är det om forskningsdesign, eftersom det, till skillnad från andra delar är svårt att ändra på vid ett senare skede⁸¹ I detta arbete har designen en teorikonsumerande inriktning. Det är ett bra tillvägagångssätt när syftet är att få klarhet i ett enskilt fall. Det innebär ett nyttjande av relevanta, framstående teorier och förklaringsfaktorer för att skapa ett analytiskt ramverk. Ramverket används i denna studie för att analysera Sveriges prioriteringar vad gäller enheter, vapensystem och förmågor angående den kustnära sjöstriden.⁸² För att faktiskt kunna säga något relevant om detta är det viktigt att studien verkligen undersöker det som är tänkt, vilket kallas begreppsvaliditet. Detta är något som blir tydligt när studiens teoretiska begrepp är bestämda och analysramverket är på plats. Kravet på god validitet är något som uppnås genom att studiens operationella indikatorer ligger nära de teoretiska definitioner som används. Efter det att empirin är genomarbetad blir resultatvaliditeten tydlig. Även om det inte är studien främsta syfte, strävar arbetet ändå efter att uppnå viss extern validitet, då de kommande slutsatserna kan tänkas vara till gagn för andra länder i liknande situation.⁸³

Vad gäller arbetets forskningsstrategi, utgörs denna av en enfallstudie med fokus på Sverige. Även fast det är en enfallstudie, kan den ändå vara relevant för sammanhanget som fallet ingår i.⁸⁴ Det gäller dock att undvika övergeneralisering av de resultat som fås fram.⁸⁵ Valet av fall ska inte göras lättvindigt, utan vara väl integrerad i studien som helhet för att stadigt ståva mot studiens övergripande syfte.⁸⁶ Detta arbete gynnas av att välja Sverige som fall av flera anledningar. Dels är tillgången till primärdata en fördel, dels utgör Sverige ett gott exempel på den lilla kuststaten och är således relevant i den använda teorin, och nämns där ibland även som ett exempel. Det främsta skälet är dock att Sverige just nu genomgår en betydande

⁸¹ Peter Esaiasson et al., *Metodpraktikan: Konsten Att Studera Samhälle, Individ Och Marknad*, 5., [rev.] (Stockholm: Stockholm: Wolters Kluwer, 2017), s. 87.

⁸² Esaiasson et al. *Metodpraktikan*, s. 42.

⁸³ Ibid, s. 57-59.

⁸⁴ Johannessen, Asbjørn; Tufte, Per Arne. *Introduktion Till Samhällsvetenskaplig Metod*. Liber AB, Malmö, 2003. s. 56-57.

⁸⁵ George, Alexander L. & Bennett, Andrew, *Case studies and theory development in the social sciences*, MIT, Cambridge, Mass., 2005, s. 80.

⁸⁶ Ibid, s. 83.

återupprustning vilket gör det möjligt att undersöka prioriteringar och avvägningar utifrån uppdaterade teorier.

Fortsättningsvis är det viktigt att inkludera en specificering över vilken data som studien ämnar inhämta från det undersökta fallet. Vilken denna data bör vara ska framgå av den teorin som studien nyttjar och bör gå i linje med forskningsstrategin för att nå studiens syfte. För att specificera vilken data studien vill ha ut från fallet bör det formuleras generella frågor som kan ställas till fallet.⁸⁷

I strävan efter att få förståelse kring fenomenet som i denna undersökning utgörs av *Sverige i förhållande till den lilla kuststatens marina förmågor och uppfyllnad av sjömakt i detta avseende*, används dimensionerna *enheter och förmågor* vilka härletts från teorin som grundläggande beståndsdelar avseende den lilla kuststatens marina förmågor.⁸⁸ Fortsättningsvis identifieras även de analysobjekt som är relevanta för dimensionerna och samtidigt antas relaterade till det övergripande fenomenet som ska undersökas. Analysobjekten är viktiga för att kunna säga något om vilken betydelse dimensionerna har för fenomenet.⁸⁹ Genom att undersöka i vilken utsträckning analysobjekten kan identifieras i materialet, kommer arbetet tydliggöra Sveriges marina förmågor och uppfyllnad av sjömakt utifrån den använda teorin. I syfte att vara transparent i hur detta arbete sker, nyttjas de operationella indikatorerna som presenterats i kapitlet ovan i analysen i form av rubriker.

3.2 Datainsamling

Arbetet med datainsamling utgörs i detta fall av den kvalitativa textanalysen. Metoden går ut på att genom noggrann läsning av materialets helhet och kontext utarbeta det centrala innehållet. Med hjälp av analysverktyg ger läsningen upphov till att finna de viktigare passagerna i de relevanta texterna och även det eventuella innehåll som kan ligga dolt. Vidare är metoden lämplig för att finna mening och meningsskapande processer där meningen av ett särskilt objekt inte kommer från objektet i sig utan från en given social kontext.⁹⁰ I den kvalitativa analysen har tolkningsarbetet en stor del. Det går ut på att betrakta relevanta delar av materialet i

⁸⁷ Ibid, s. 86.

⁸⁸ Esaiasson et al. *Metodpraktikan*, s. 52–53.

⁸⁹ Ibid, s. 80–81.

⁹⁰ Ibid, s. 211.

förhållande till övriga delar, och framförallt materialets helhet. Vidare innebär tolkningen att sätta in egenheter i kontexter i syfte att förstå innebörden av det undersökta.⁹¹ I detta arbete sker det genom operationalisering av den sammanlagda teoretiska bilden av de avgörande beståndsdelar som utgör den lilla kuststatens marina förmågor för att upprätthålla ett effektivt försvar. Kategorisering av beståndsdelarna hjälper till att skapa en överblick i analysen av materialet.⁹² Mening och idéer är föremål för förändring över tid, men förutsatt att förmedling sker genom ett gemensamt språk är människors uppfattning av världen i stort densamma.⁹³ I denna undersökning minimeras risken för bristande intersubjektivitet genom att de beståndsdelar som utgör analysinstrumentet i stor utsträckning delas av de teoretiker vilket instrumentet grundas på. Genom analysverktyget blir det även tydligt hur materialet tolkas och förstås.

3.3 Materialdiskussion

Eftersom Försvarsmakten är i ett stadie av återuppbyggnad och återupprustning är det av intresse att undersöka mer än bara det nuvarande beståndet av enheter, vapensystem och förmågor. Undersökningen strävar efter att lämna ett bidrag till kunskapen om vad som är de rätta prioriteringarna vad gäller satsningar relaterade till den kustnära sjöstriden. Arbetets gång har därför strävat efter att finna och analysera källor som ger en god bild av hur detta bestånd ser ut i dagsläget och hur det kan komma att se ut i framtiden. Tillgången på primärkällor som behandlar detta ämne har gynnat undersökningen. Översiktligt består de använda källorna av Försvarsmaktens hemsida, utredningar och avtal. Fortsättningsvis är källorna valda med de fyra klassiska källkritiska reglerna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens i åtanke, som är en naturlig del av metoden inom samhällsvetenskapen.⁹⁴ Avseende problem med äkthet anses de vara uteslutna i detta fall med tanke på hemsidan som hanteras av en myndighet och de utgivna dokumenten som kan kopplas direkt till det politiska toppskiktet i Sverige. Vidare finns ingen anledning att ifrågasätta oberoende i källorna. De är alla primärkällor och bekräftar även varandra i de fall där samma ämne behandlas. Vidare finns ingen anledning att anta att någon yttre påverkan förekommit. Gemensamt för källorna är även deras samtidighet där hemsidan uppdateras kontinuerligt och de andra dokumenten producerats sent 2010-tal. Slutligen är

⁹¹ Johannessen & Tufte. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, s. 72.

⁹² Johannessen & Tufte. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, s. 109.

⁹³ Esaiasson et al. *Metodpraktikan*, s. 212.

⁹⁴ *Ibid*, s. 288.

riskan för tendentiösa källor låg. Försvarsmakten kan antas vilja vara öppen med vilka system och enheter man har tillgång till i syfte att avskräckningen ska fungera. De andra dokumenten fungerar som stöd för förbättring av egen verksamhet varför osanningar hade varit kontraproduktiva.

*Försvarsmaktens hemsida*⁹⁵

För en mer detaljerad bild av de enheter som finns i Försvarsmakten i nuläget är Försvarsmaktens egen hemsida lättillgänglig och uttömmande. Informationen om enheter och vapensystem har dock varierat i omfattning.

*Värnkraft*⁹⁶

Dokumentet är ett resultat av ett beslut av chefen på för Försvarsdepartementet. Det beskriver förslag på inriktningen av den svenska säkerhetspolitiken och utformningen av Sveriges militära försvar för åren 2021–2025.

*Försvarsmaktens långsiktiga materielbehov*⁹⁷

Dokumentet är en resultatet av en utredning beställd av regeringen angående det långsiktiga materielbehovet i Försvarsmakten. Det fungerar som underlag för beslut om försvarsinriktning efter 2020.

*Finsk-Svenska försvarssamarbetet*⁹⁸

Dokumentet är ett av ländernas försvarsministrar signerat avtal som beskriver hur och på vilka nivåer och områden länderna avser samarbeta.

3.4 Forskningsetiska överväganden

Människor ingår inte som en faktor i denna studie och kan inte anses påverkas i direkt bemärkelse. Indirekt är en eventuell påverkan tänkbar på en mängd olika sätt även om den inte är särskilt sannolik, eftersom studien exempelvis behandlar vapenanvändning och andra

⁹⁵ Försvarsmakten, *Materiel och teknik*, <https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/materiel-och-teknik/>, hämtad 4 maj 2020.

⁹⁶ Regeringskansliet, *Värnkraft: inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025*, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, Stockholm, 2019.

⁹⁷ SOU 2018:7, *Försvarsmaktens långsiktiga materielbehov: betänkande av utredningen om Försvarsmaktens långsiktiga materielbehov*, Stockholm, Elanders.

⁹⁸ MOU 2018, *Memorandum of understanding between the government of the republic of Finland and the government of the kingdom of Sweden on defence cooperation*.

enheter och förmågor kopplade till strid. Det går inte att utesluta att studiens bidrag kan komma att användas i detta syfte.⁹⁹

Arbetet har genomförts på ett systematiskt vis utan avsikt att försöka komma undan med falskari.¹⁰⁰ Arbetsmetodiken har kännetecknats av en vilja att vara så transparent som möjligt för att tydliggöra att eventuella felaktigheter snarast är misstag.

4. Analys

Analysen är tvådelad så till vida att den delvis bygger på Försvarens nuvarande situation och de enheter, system och förmågor som den har tillgång till. Men analysen tittar även på hur Försvarens framtida inriktning ser ut och de prioriteringar som görs angående dessa tre faktorer. Det är intressant att få en bild av hur dagsläget ser ut, men desto mer intressant vad framtiden har att erbjuda. Kapitlet behandlar först relevanta enheter och sedan förmågor. Slutligen sker en sammanställning av analysen.

4.1 Enheter

4.1.1 Ytstridsfartyg

Korvett typ Visby

Försvarens har tillgång till fem Visbykorvetter. Fartygen är relativt sett små, med en längd på 73 meter och displacement på 640 ton, samt en besättning på enbart 43 man. De är även snabba med en toppfart på 35 knop. Fartygstypen är enligt Försvarens världens modernaste i sin klass. De använder smygteknik för att bli svårare att upptäcka för motståndaren. Fartygen kan även anses vara mångsidiga då de har förmåga att lösa uppgifter kopplade till såväl ytstrid, ubåtsjakt som minröjning. Vad gäller beväpning har Visbykorvetterna en allmålskanon, sjömålsrobotar och ubåtsjakttorpeder. De är även förberedda för luftvärnsrobotar. Tre av de fem korvetterna kan även ta emot helikopter.¹⁰¹ Visbykorvetterna kommer i närtid att genomgå halvtidsmodifiering och förses då antagligen med luftvärnsrobot för en ökad luftvärnsförmåga mot lufthot, både för sig själva men även för

⁹⁹ Johannessen & Tufte. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, s. 61.

¹⁰⁰ Esaiasson et al. *Metodpraktikan*, s. 24.

¹⁰¹ Försvarens, *Materiel och teknik*.

ett visst område omkring sig. Vidare kommer korvetterna förses med en uppdaterad version av sitt robotsystem vars räckvidd överstiger 300 km och kan användas både mot sjö- och markmål.¹⁰²

Korvett typ Göteborg

Försvarmakten har två fartyg av typen Göteborg. De är aningen mindre än typ Visby med en längd som uppgår till 57 meter och displacement på 400 ton. De är inte heller lika snabba som Visby utan har en maxfart på 30 knop. Besättningen består av 40 man. Fartygen genomgår en modernisering som ska vara färdig under 2020, därefter kommer de benämnas korvett typ Gävle. Fartygen är inte utformade med smygteknik såsom Visby. Vad gäller beväpning, bär fartygen sjömålsrobot, ubåtsjakttorpeder, antiubåtsgranatkastare, två allmålskanoner och kan även medha minor och sjunkbomber.¹⁰³ Gävleklassen kommer troligen ersättas efter 2025 med nya ytstridsfartyg. En analys kommer dock göras angående lämpligheten av att behålla Gävleklassen även efter nyanskaffningen för att öka det totala antalet korvetter från sju till nio.¹⁰⁴

Patrullfartyg typ Stockholm

Försvarmakten har två fartyg i Stockholmsklassen. De är ännu mindre än Visby och Göteborg, med en längd på 50 meter samt ett displacement på 380 ton. Maxfarten är 30 knop. Besättningen uppgår till 26 man. Fartygens främsta uppgift är sjöövervakning, men de kan fortfarande bestyckas med vapen såsom sjömålsrobot. De har även en allmålskanon och sjunkbomber.¹⁰⁵

Analys ytstridsfartyg

Avseende Sveriges ytstridsfartyg, går deras dimensioner tydligt i linje med vad teorin rekommenderar. De är relativt små, men kan ändå ha slagkraften av stora fartyg tack vare sina sjömålsrobotar. Visbyklassen kan anses bli särskilt slagkraftig i framtiden när den fått den uppdaterade roboten som förutom längre räckvidd även ger förmåga att slå mot markmål. Korvetterna kan även anses mångsidiga då de har beväpning för att slåss i flera dimensioner. Fortsättningsvis är alla ytstridsfartygen snabba med en maxfart på över 30 knop. Detta är bra då de är känsliga mot luftanfall på grund av sin storlek. Vidare saknar de god

¹⁰² Värnkraft, s. 193.

¹⁰³ Försvarmakten, *Materiel och teknik*.

¹⁰⁴ Värnkraft, s. 190.

¹⁰⁵ Försvarmakten, *Materiel och teknik*.

luftvärnsförmåga och behöver använda sina kanoner för att bekämpa inkommande luftmål. Visbyklassen gynnas i detta sammanhang av sin smygteknik och kommer i framtiden antagligen utrustas med luftvärnsrobot för att utöka denna försvarsförmåga.

4.1.2 Ubåtar

Försvarsberedningen ser att ubåtar är viktiga både för striden och för underrättelser i krig och fred. Antalet ubåtar är viktigt och för att öka sannolikheten att dessa befinner sig på rätt plats vid rätt tillfälle kommer antalet ubåtar utökas från fyra till fem. Vidare kommer två nya ubåtar av typen A26 att byggas.¹⁰⁶ A26 kommer ersätta ubåtarna av Södermanlandklassen.

Försvarsberedningen anser att undervattenförmågan väger tungt för operationer i närområdet och för att verka krigsavhållande.¹⁰⁷

Ubåt typ Gotland

Försvarsmakten har tillgång till tre ubåtar av typen Gotland. De är relativt sett små med en längd på drygt 60 meter och ett displacement på 1380 ton. Maxhastigheten är 20 knop i undervattensläge. Besättningen består av upp till 32 man. Ubåtarna var först i världen med att använda Stirlingmotorer för sin framdrivning. De särskilda motorerna gör att ubåtarna kan stanna under ytan i flera veckor. Vidare har ubåtarna visat sig vara särskilt svåra att lokalisera för motståndare i övningar. Vad gäller beväpning har fartygen tillgång till både tunga och lätta torpeder, samt minor.¹⁰⁸

Ubåt typ Södermanland

De två ubåtarna av typen Södermanland har också Stirlingmotorer som gör att de kan stanna under ytan i flera veckor. Fartygsmåtten är nästan desamma som Gotlandsklassen, med en längd på drygt 60 meter och ett displacement på 1400 ton. Även besättningen uppgår till som mest 32 man. Fartygen är beväpnade med både tunga och lätta torpeder.¹⁰⁹

Analys ubåtar

Det går att konstatera att de svenska ubåtarna är avancerade då de var pionjärer avseende luftberoende framdrivningssystem. Det är denna teknik som ger upphov till den långa

¹⁰⁶ Värnkraft, s. 190–192.

¹⁰⁷ Värnkraft, s. 195.

¹⁰⁸ Försvarsmakten, *Materiel och teknik*.

¹⁰⁹ *Ibid.*

uthållighet som teorin utpekar som nödvändig för att motverka de svagheter som tidigare drabbat mindre ubåtar. Vidare visar empirin att förståelse kring ubåtarnas betydelse återfinns. Nyutveckling sker med en snar leverans av nästa generations ubåtar. Vidare finns vilja att utöka antalet ubåtar.

4.1.3 Minor

Försvarmaktens sjöminor kan utlösas genom kontakt med fartyg som passerar. De kan även utlösas genom tidsinställning eller andra sensorer. Minorna kan antingen förankras i botten eller läggas på ett särskilt djup i vattenvolymen.¹¹⁰ Försvarsberedningen påpekar vikten av att utveckla sjömineringsförmågan, genom att använda befintliga fartyg, men eventuellt även andra statliga samt civila fartyg. Likväl är sjöminröjningsförmågan viktig.¹¹¹

F/80

F/80 är en stor mina som kan fällas både från ubåt och från andra fartyg som är förberedda för minor. Minan har flera sensorer.¹¹²

Analys minor

Materialet lämnade en del att önska angående tillgänglig information om de minor som Sverige har. Av informationen kan dock utrönas att landet har avancerade minor så till vida att de har flera sensorer, även om det inte specificeras vilka dessa sensorer är. Samtidigt antyds en vilja att utveckla detta område.

4.1.4 Fasta installationer

Försvarsberedningen lyfter vikten av att kunna verka från land med sjömålsrobot. Robotsystemet är detsamma som används på de sjögående enheterna. Detta ska ge större flexibilitet och möjlighet för Försvarmakten att kraftsamla mot gemensamma mål. Det landbaserade systemet består av delar från tidigare utvecklade system. Systemet anses vara fortsatt relevant i framtiden men kommer vara operativt först i mitten på 2020-talet.¹¹³

¹¹⁰ Försvarmakten, *Materiel och teknik*.

¹¹¹ Värnkraft, s. 190.

¹¹² Försvarmakten, *Materiel och teknik*.

¹¹³ Värnkraft, s. 193.

Försvarsberedningen gör bedömningen att hotet från långräckviddiga vapensystem är stort och ökande och svårt att skydda sig mot. Vidare konstateras att det är dyrare att skydda stationära mål än att köpa vapen för att bekämpa desamma. Detta leder utredningen till slutsatser om att Försvarsmakten bör minska beroendet av fasta installationer samt att inte göra sig för beroende av ett fåtal system av högt värde. Försättningsvis bör koncentration av förband och resurser undvikas, samtidigt som rörlighet och vilseledning ska göra det svårare för en motståndare att välja mål. Att Försvarsmakten ska kunna undvika bekämpning är centralt enligt utredningen som anser att det är viktigt med både stridsflyg och luftvärn. Dock är antalet tänkbara mål så många att det inte skulle gå att skydda alla ens med ett stort tillskott av resurser och menar att fasta system blir sårbara eftersom de går att mäta in deras position redan i fredstid.¹¹⁴

Analys fasta installationer

Materialet antyder en avsaknad av goda fasta installationer. Detta håller i viss utsträckning på att åtgärdas genom anskaffning av system med sjömålsrobot som kan verka från land. Det går även att utröna förståelse i materialet om varför detta system är relevant i sammanhanget. Särskilt intressant är dock de generella tankar om fasta installationer som presenteras. Utredningen menar att Försvarsmakten bör minska beroendet av fasta installationer med motivet att det är dyrare att försvara dessa installationer än att använda de medel som krävs för att förstöra dem. Detta framstår som sunt i viss utsträckning, men är fränkopplat de teoretiska motiven till att nyttja fasta installationer.

4.2 Förmågor

Inriktningen för den svenska marinen är att upprätthålla förmågor kopplade till sjöminering, minröjning, ytstrid och undervattensstrid. Att kunna möta ett väpnat angrepp i Östersjön är centralt. Försättningsvis påpekar försvarsberedningen vikten av en större systembalans i marinen, alltså tillgången på olika plattformar, vapen och system.¹¹⁵

4.2.1 Luftförsvar

Det svenska luftvärnet skulle även om det utökades kraftigt, bara kunna skydda ett fåtal mål, och inte ge upphov till fullgott skydd. Det nyanskaffade robotsystem 98 har verkan mot mål som kryssningsrobotar, helikoptrar och flygplan, men inte ballistiska robotar. Det

¹¹⁴ SOU 2018:7, s. 95.

¹¹⁵ Värnkraft, s. 189.

nyanskaffade systemet är otillräckligt ens för att skydda brigaderna och kan då inte bidra med något skydd till flyg- eller marinbaser.¹¹⁶

Analys luftförsvaret

Det svenska luftförsvaret är i dagsläget begränsat, något som även framgår uttryckligen i materialet. Vidare antyder materialet att luftförsvaret inte är ämnat för försvar av marina enheter såsom fartyg.

4.2.2 Lång räckvidd

Robotsystem 15

Systemet finns på svenska korvetter, men även som luftburen variant i flygvapnet. Systemet är avsett för bekämpning av fartyg. Räckvidden uppgår till 200 km.¹¹⁷ Vid kommande iteration av systemet uppgår räckvidden dock till mer än 300 km.¹¹⁸

Robotsystem 97

Systemet ingår i Försvarets luftförsvaret och det finns åtta i landet. Räckvidden uppgår till 40 km.¹¹⁹

Analys lång räckvidd

I det primära verkanssystemet, sjömålsroboten, är räckvidden god och kommer bli bättre i nästa iteration. När systemet även finns på land kommer det utgöra ett verkligt hot mot en potentiell motståndare.

4.2.3 Lägga och röja minor

Försvaretsberedningen anser att förmågor kopplade till minor är viktigt att vidmakthålla och förstärka. Förmågan att lägga minor stärks genom att förbereda lämpliga fartyg i marinen för detta, men det kan även bli aktuellt att nyttja andra fartyg för detta, statliga och civila.¹²⁰ Den svenska förmågan till sjöminröjning bör baseras på de behov som marinen har men även ett

¹¹⁶ SOU 2018:7, s. 97–98.

¹¹⁷ Försvaretsberedningen, *Materiel och teknik*.

¹¹⁸ Värnkraft, s. 193.

¹¹⁹ Försvaretsberedningen, *Materiel och teknik*.

¹²⁰ Värnkraft, s. 194.

visst skydd av civil sjöfart. Exempel som ges är att marinens fartyg inte ska kunna bli instängda i sin bas av fiendens minor, samt att kunna hålla farleden in till Göteborgs hamn fri från minor.¹²¹

Minröjningsfartyg typ Koster

Försvarsmakten har fem fartyg av denna typ. De är relativt sett små med en längd på 47,5 meter och ett displacement på 360 ton. Besättningen består av 28 man. Deras huvuduppgift är minröjning men är även kapabla att göra insatser med både minor samt sjunkbomber och granater vid ubåtsjakt. Tack vare skrovutformningen är de mer resistenta mot detonationer och drar inte heller till sig minor. Beväpning består av en allmålskanon samt minor och sjunkbomber. Deras luftförsvar ska vara det mest avancerade i världen i jämförelse med andra minröjningsfartyg.¹²²

Röjdykfartyg typ Spårö

Spåröklassen skiljer sig på flera sätt från Kosterklassen. De är mindre till storleken med en längd på 36 meter och ett displacement på 205 ton. Utöver att de är kapabla till traditionell minjakt bär de även med sig röjdykare. Detta ger fartygen möjlighet att röja minor i grundare vatten och hamnar, där ingen annan kommer åt. Besättningen består av 17 man, varav fyra är röjdykare. Fartygen saknar tyngre beväpning.¹²³

Stridsbåt 90H

Stridsbåtarna är små snabba båtar, med en längd på drygt 16 meter och ett displacement på 15,4 ton. Maxfarten uppgår till cirka 30 knop. Stridsbåtarna är kapabla att lägga både minor och fälla sjunkbomber.¹²⁴

Spaningsbåt typ 82 Djärv

Spaningsbåtarna är små fartyg med en längd på 22 meter och ett displacement på 58 ton. Maxfarten uppgår till 25 knop. Fartygen har möjlighet att lägga minor och fälla sjunkbomber.¹²⁵

Analys lägga och röja minor

¹²¹ SOU 2018:7, s. 99.

¹²² Försvarsmakten, *Materiel och teknik*.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

Materialet antyder att denna förmåga är högt prioriterad och kommer vara det i fortsättningen. Flera fartygstyper inom marinen är förberedda för att lägga minor, även mindre och snabba sådana. Vidare antyds en vilja att möjliggöra även att icke-militära fartyg kan användas i detta syfte. Landets agerande kan anses gå i linje med de teoretiska rekommendationerna i denna bemärkelse.

4.2.5 Samarbete

Samarbetet med andra stater och organisationer är långtgående och försvarsberedningen betonar vikten av att upprätthålla detta. Vidare ser försvarsberedningen att samarbeten med de nordiska staterna, samt dem kring Östersjöregionen och Storbritannien blivit djupare på senare tid. Detsamma går att säga om samarbetet med USA och Nato samt EU. Vidare sker samarbeten även aktivt kopplat till materiel, där Sverige samverkar med ett tjugotal stater.¹²⁶

Samarbetet mellan Sverige och Finland

Det tätaste samarbetet som Sverige ingått med ett annat land, är med Finland.¹²⁷ Samarbetet ämnar stärka de båda ländernas försvarsförmågor och skapa förutsättningar för gemensamma militära aktioner och operationer oavsett typ av situation. Gemensamt ska säkerheten för de båda länderna stärkas i Östersjöområdet. Samarbetet ska stärka operativ effekt genom delade resurser, ökad interoperabilitet samt förmåga att agera tillsammans både på hemma- och bortaplan. Samarbetet gäller i krig och fred och sträcker sig över de taktiska, operativa och strategiska nivåerna. Mer specifikt och relevant i sammanhanget, bidrar samarbetet till övervakning och skydd av territoriell integritet, omvärldsuppfattning och utbyte av hemlig information, delade resurser och kommunikation på alla nivåer.¹²⁸ I avtalet om samarbetet ingår dock även möjligheten att ändra och avsluta avtalet och dra sig ur.¹²⁹ Avtalet har givit resultat i form av en svensk-finsk marin stridsgrupp som gemensamt kan skapa en sjölägesbild och skydda sjöförbindelser. De båda ländernas flygstridskrafter har också kunnat arbeta integrerat

¹²⁶ Värnkraft, s. 293.

¹²⁷ Ibid, s. 297.

¹²⁸ MOU 2018, s. 3-4.

¹²⁹ MOU 2018, s. 5.

för ett gemensamt luftförsvar.¹³⁰ Försvarsberedningen konstaterar att det finns potential för ett ökat samarbete mellan länderna, vilket även är önskvärt.¹³¹

Analys internationellt samarbete

Steg har tagits för att utöka de internationella samarbeten som landet är aktivt i. Samarbete sker även på många nivåer och inom olika kategorier. Konkreta resultat har nåtts tillsammans med Finland. De aktuella samarbetena är dock inte bindande och det således att ifrågasätta vad som faktiskt kan levereras när det verkligen gäller.

Samarbete mellan vapengrenar

I materialet gick det inte att återfinna relevant information angående samarbete mellan vapengrenar. Särskilt intressant i detta sammanhang hade varit att analysera vilken samverkan som sker mellan marina enheter och flygstriidskrafter kopplat till luftförsvar.

4.3 Sammanställning analys

Fasta installationer, luftförsvar och samarbete är de mellanliggande variabler som i analysen sticker ut, för att de antingen inte alls kunnat identifieras, alternativt begränsat. De fasta installationerna framstår i empirin inte lika betydelsefulla och nödvändiga som teorin antyder. Luftförsvar är begränsat, vare sig det är landbaserat eller fartygsbaserat, även om framtida utveckling verkar åtgärda detta till viss del. Vidare är de internationella samarbeten som Sverige ingår i begränsade så till vida att inga bindande åtaganden existerar, även om vissa resultat kunnat produceras. Slutligen gick det inte alls att identifiera samarbete mellan vapengrenar. Resterande mellanliggande variabler återfanns och utgör därför sambandet mellan de beroende och oberoende variablerna.

¹³⁰ Värnkraft, s. 297.

¹³¹ Ibid, s. 299.

5. Avslutning

I detta kapitel besvaras inledningsvis frågeställningen. Sedan sker en diskussion om studiens resultat, studiens nyttjade teori och metod. Slutligen framförs tankar om studiens relevans för yrkesutövningen och förslag på vidare forskning.

5.1 Besvarande av frågeställning

Vad kännetecknar den lilla kuststatens marina förmågor och hur väl uppfyller Sverige de rådande teorierna om en effektiv och funktionell sjömakt?

Analysen har åskådliggjort att Sverige i viss utsträckning utgör en effektiv och funktionell sjömakt i avseendet på den lilla kuststatens marina förmågor där särskilda enheter och förmågor är vitala. Majoriteten analysobjekten identifierades i materialet. Stor diskrepans råder dock mellan teorins och materialets syn på fasta installationer och deras värde. Luftförsvaret är begränsat både från land och sjögående enheter. Ingångna internationella samarbeten är inte bindande och samarbeten mellan vapengrenar kunde inte återfinnas i materialet. Sammantaget antyder dock landets förmågor, enheter och framtida prioriteringar att det överlag går i linje med vad teorin anser vara viktiga beståndsdelar i den kustnära sjöstriden för den lilla kuststaten.

5.2 Diskussion

5.2.1 Resultat

Resultatet antyder att Sverige i viss utsträckning följer de riktlinjer som kan utrönas ur teorin vad avser vilka specifika enheter och förmågor som den lilla kuststaten bör inneha för att utgöra en effektiv och funktionell sjömakt. Det går att konstatera att landets ytstridsfartyg håller måttet vad gäller snabbhet och mångsidighet, särskilt Visbyklassen. Ytstridsfartygen är dock svaga i förhållande till hot från luften då de är både små och i dagsläget saknar eget luftvärn. Visbykorvetterna ska i snar framtid dock förses med både luftvärnsrobot och en ny version av sin sjömålsrobot, vilket innebär en förbättring avseende deras överlevnadsförmåga och slagkraft.

De svenska ubåtarna går väl i linje med kraven ställda av teorin och var först i världen med luftberoende framdrivningssystem som ger upphov till lång uthållighet.

Vad gäller minor och förmågor kopplade till minläggning- och röjning går det ur materialet att utröna att detta är prioriterat. Minröjningsfartygen är avancerade och flertaliga. Vidare understryks vikten av att marinens fartyg ska kunna minera, likväl ska möjligen andra statliga och civila fartyg kunna användas för att stärka denna förmåga. Slutligen antyder materialet att landets minor är avancerade.

Resultatet visar att landet saknar fasta installationer vilket delvis kommer åtgärdas framgent genom anskaffning av landbaserad sjömålsrobot. Tillskottet är viktigt men det kan ändå konstateras vara långt ifrån det önskade läge som beskrivs i teorin. Där utgör fasta installationer fortliknande konstruktioner med stor överlevnadsförmåga och slagkraft vilket ska tvinga en motståndare att förhålla sig till dem och antingen försöka slå ut installationerna eller tvingas positionera sig i lägen som gynnar försvararen. Således kan den svenska förmågan i detta avseende konstateras undermålig i dagsläget med utsikt om viss förbättring.

Det svenska luftförsvaret är enligt resultatet bristande och otillräckligt ens för försvar av markenheter. Det har inte kapacitet att bidra till marina enheter i dagsläget eller inom snar framtid.

Räckvidden på det primära verkanssystemet robotsystem 15 är bra och kommer bli bättre i kommande iteration. Systemet finns på ytstridsfartygen och snart även som landbaserat.

Vad gäller samarbete visar resultatet där inte finns något mellan vapenslagen vilket troligen kan relateras till brister i materialet snarare än en total avsaknad. Däremot kunde konstateras samarbete med flera andra nationer, där det med Finland presenterades eftersom det är det mest långtgående och har givit konkreta resultat.

5.2.2 Teori- och metoddiskussion

Studien har en teorikonsumerande inriktning. Genom flera teoretikers verk återfanns gemensamma nämnare angående vitala beståndsdelar som bör finnas med i utformandet av marinen i den lilla kuststaten. Bredden av teoretiker som förespråkar samma beståndsdelar ökar trovärdigheten för att de är relevanta. Ur beståndsdelarna härleddes dimensionerna enheter och förmågor vilka byggs upp av analysobjekten som utgörs av olika fartyg, system och egenskaper.

De använda teorierna är från grunden framtagna för att behandla det kustnära området som denna studie undersökt vilket givit goda förutsättningar för resultatens värde. Relevansen är

inte gällande enbart i detta fall utan kan appliceras på andra kuststater i liknande situation som Sverige. Beståndsdelarna som använts är centrala för den kustnära sjöstriden generellt sett och slutsatserna i denna studie kan således anses uppnå extern validitet.

Teorierna beskriver beståndsdelarna i generella termer. Det har även gjorts att denna undersökning är generell i sin analys av fallet. Teoretikernas beskrivning av beståndsdelarna har varit lätt att tolka och gynnats av att de överlag överstämmer med varandra. Någon risk för att feltolkning av teorin skulle skett anses därför inte föreligga. Risk för feltolkning skulle kunna vara en faktor snarare vad gäller hur materialet har uppfattats, särskilt den bedömning av framtida förmågor som gjorts. Arbetets struktur underlättar förhoppningsvis förståelsen för hur detta gått till för transparens angående eventuella felaktigheter.

Studiens datainsamling som skett genom kvalitativ textanalys har gynnat undersökningen eftersom det använda materialet bara består av textbaserade källor som i vissa fall varit omfattande.

5.3 Relevans för yrkesutövning

Relevansen för yrkesutövningen var drivande i valet av hur denna studie skulle genomföras. Förståelse och vetskap kring enheter och förmågor som den svenska marinen har i dagsläget och kan förvänta sig i framtiden viktigt av flera anledningar. Dels för att kunna leverera bästa möjliga effekt med alla till buds stående medel, dels för att kunna verka för en framtid där marinen fortsatt utgör en vital del i totalförsvaret med utsikter om att kunna anta en mer relevant roll i samhället i stort.

5.4 Vidare forskning

Men denna studie som inspiration skulle ett nytt arbete kunna göra en liknande analys på en annan stat. Särskilt intressant hade varit Finland bland annat på grund av Sveriges nära samarbete med landet.

En annan variant av denna studie skulle kunna ha ett större fokus på samarbete överlag. Särskilt med betoning på samarbetet mellan vapengrenar. Teorin framhäver detta samarbete som avgörande och det kunde inte analyseras i önskad omfattning i detta fall.

Litteratur och referensförteckning

Artiklar

Børresen, Jacob. The seapower of the coastal state. *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 17, No. 1, 1994, 148-175.

Berg, Helene; Ofstad Presterud, Ane & Morten Øhrn, Military Off the Shelf Procurements: A Norwegian Case Study, *Defence and Peace Economics*, 30:1, 2019, 98-110.

Callado-Muñoz, Francisco J.; Hromcová, Jana & Utrero-González, Natalia, Defence Spending, Institutional Environment and Economic Growth: Case of NATO, *Defence and Peace Economics*, 30:5, 2019, 525-548.

Joergensen, Tim Sloth, "U.S. Navy Operations in Littoral Waters: 2000 and Beyond", *Naval War College Review*: Vol. 51: No. 2, Article 4, 1998, 21-29.

Johnson, Jesse C. Leeds, Ashley Brett. Wu, Ahra. Capability, Credibility, and Extended General Deterrence, *International Interactions*, 41:2, 309-336

Kanniainen, Vesa & Lehtonen, Juha-Matti, Cooperative Procurement in Building National Defence: Why Are There So Few?, *Defence and Peace Economics*, 31:2, 2020, 201-219.

Paget, Steven, The 'best small nation navy in the world'? The twenty-first century Royal New Zealand Navy, *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs*, 8:3, 2016, 230-256.

Vego, Milan, On Littoral Warfare. *Naval War College Review*, Vol. 68, No. 2, 2015, s. 30-68.

Vego, Milan, On Operational Art, *Scientific Review, Strategos*, 1(2), 2017, 15-39, s. 25.

Wu, Shang-Su. The modern naval fortress: An additional sea denial option for coastal states. *Defence Studies*. Vol. 18, No.1, 2018. 76-94.

Elektroniska källor

Försvarsmakten, *Materiel och teknik*, 2020, <https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/materiel-och-teknik/>, hämtad 14 april 2020.

Litteratur

Esaiasson, Peter, m.fl., *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

George, Alexander L. & Bennett, Andrew, *Case studies and theory development in the social sciences*, MIT, Cambridge, Mass., 2005

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, ed. Per Arne Tufte and Geije Johansson, *Introduktion till Samhällsvetenskaplig Metod*, 1. uppl. Malmö, Liber, 2003.

Mulqueen, Michael, Sanders, Deborah and Speller, Ian, *Small Navies: Strategy and Policy for Small Navies in War and Peace / Edited by Michael Mulqueen, Deborah Sanders and Ian Speller, Strategy and Policy for Small Navies in War and Peace*, Farnham, Surrey, UK: Farnham, Surrey, UK : Ashgate, 2014.

Speller, Ian, *Understanding naval warfare*, Second edition., Routledge/Taylor & Francis Group, London, 2019

Till, Geoffrey., *Seapower: A guide for the twenty-first century/Geoffrey Till*, 3e upplagan, Routledge, London, 2013.

Offentligt tryck

Regeringskansliet, *Värnkraft: inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021-2025*, Regeringskansliet, Försvarsdepartementet, Stockholm, 2019.

SOU 2018:7, *Försvarets långsiktiga materielbehov: betänkande av utredningen om Försvarets långsiktiga materielbehov*, Stockholm, Elanders.

Övriga källor

MOU 2018, *Memorandum of understanding between the government of the republic of Finland and the government of the kingdom of Sweden on defence cooperation*.